

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

Екологія, неоекологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування

**Матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції
молодих вчених**

**Харків
2021**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
V. N. KARAZIN KHARKOV NATIONAL UNIVERSITY

**Екологія, неоекологія, охорона навколишнього середовища
та збалансоване природокористування**

Матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції
молодих вчених
25–26 листопада 2021 р., м. Харків, Україна

**Экология, неозология, охрана окружающей среды
и сбалансированное природопользование**

Материалы ІХ Международной научной конференции
молодых ученых
25–26 ноября 2021 г., Харьков, Украина

**Ecology, Neoeology, Environment Protection
and Balanced Natural Management**

Proceedings of the 9th International Scientific Conference
Young Scientists
November 25–26, 2021, Kharkiv , Ukraine

*Під загальною редакцією доктора географічних наук
професора А. Н. Некос*

*Under the General Release of Dr. of Science (Geography)
Prof. A. N. Nekos*

Харків
2021

Затверджено до розповсюдження у мережі Інтернет рішенням Вченої ради Навчально-наукового інституту екології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 4 від 22.11.2021 р.)

Представлені матеріали висвітлюють сучасний екологічний стан навколишнього середовища та екологічні проблеми в різних регіонах України та інших країн, а також шляхи їх вирішення. У конференції брали участь більше 90 представників від 29 ЗВО та інших установ із 16 міст України та Білорусі. Матеріали підготовлені під науковим керівництвом викладачів закладів вищої освіти України.

Представлены материалы, которые освещают современное экологическое состояние окружающей среды и экологические проблемы в разных регионах Украины и других стран, а также пути их решения. В конференции принимали участие более 90 представителей от 29 учебных заведений и др. организаций из 16 городов Украины и Белоруси. Материалы подготовлены под научным руководством преподавателей высших учебных заведений Украины.

The publications feature the proceedings which address the modern ecological state of environment and ecological problems in different regions of Ukraine and other countries and also ways of their decision. More than 90 representatives from 29 higher educational institutions located in 16 Ukrainian cities and Belarus, took part in the conference. Publications are prepared under scientific guidance of teachers of higher educational establishments of Ukraine.

Адреса редакційної колегії:

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 6, к. 471.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
навчально-науковий інститут екології

Тел. 707-54-48, e-mail: bezpeka.ecology@karazin.ua

Екологія, неоекологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування: матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції молодих вчених. Х.:ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 216 с.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The publication was prepared in the framework of ERASMUS+ project “**Integrated Doctoral Program for Environmental Policy, Management and Technology – INTENSE**” financed by European Commission. Responsibility for the information and views set out in this publication lies entirely with the authors.

© Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна, 2021

ЗАПОВІДНА СПРАВА ТА ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН

УДК: 504.2.502.4

Олеся БЕНЕДЮК

Одеський державний екологічний університет
Світлана НАГАСВА, канд. географ. наук, доц.

ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ТЕРИТОРІЮ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

Карпатський біосферний заповідник був створений в 1968 році для збереження унікальних гірських ландшафтів. В роботі розглянута оцінка сучасного рекреаційного навантаження на територію заповідника для сталого розвитку екологічного туризму. За вихідні дані прийнято показники Карпатського біосферного заповідника, взятого з екопаспорту та статистичні дані потоків туристів за 2018р.

Ключові слова: біосферний заповідник, рекреаційне навантаження, екотуристичні стежки, рекреація, екологічний туризм.

Карпатский биосферный заповедник был создан в 1968 году для сохранения уникальных горных ландшафтов. В работе рассмотрена оценка современной рекреационной нагрузки на территорию заповедника для устойчивого развития экологического туризма. За исходные данные приняты показатели Карпатского биосферного заповедника, взятого из экопаспорта и статистические данные потоков туристов за 2018г.

Ключевые слова: биосферный заповедник, рекреационная нагрузка, экотуристические тропы, рекреация, экологический туризм.

The Carpathian Biosphere Reserve was established in 1968 to preserve unique mountain landscapes. The paper considers the assessment of the modern recreational load on the territory of the reserve for the sustainable development of ecological tourism. The indicators of the Carpathian Biosphere Reserve, taken from the eco-passport and statistical data of tourist flows for 2018 are taken as initial data.

Key words: Biosphere Reserve, recreational load, ecotourism trails, recreation, ecological tourism.

Карпатський біосферний заповідник відомий своєю красою та різноманітністю туристичної діяльності. У складі Карпатського біосферного заповідника (КБЗ), загальна площа якого складає 57880 гектарів, налічується шість відокремлених масивів, а також ботанічні заказники державного значення. Заповідні масиви розміщуються на висотах від 180 до 2061 м.н.р.м. в західному, центральному та східному секторах Українських Карпат. Така територіальна структура КБЗ практично повністю репрезентує ландшафтне та біогеографічне різноманіття Східних Карпат. Майже 90% території заповідника вкрито лісами - переважно пралісами. В заповіднику охороняється понад тисячу видів вищих судинних рослин, 64 види ссавців, 173 види птахів, 9 видів плазунів, 13 видів земноводних, 23 види риб, понад 10000 видів безхребетних тварин. Тут представлені найкраще збережені карпатські екосистеми, які служать сховищами для багатьох рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин. В заповіднику відмічено 64 види рослин і 72 види тварин, занесених до Червоної книги МСОП і України, а також до Європейського Червоного списку.[1]

В заповіднику налагоджено екологічний моніторинг. На території заповідника розвиваються такі види туризму: екологічний, науковий, пізнавальний. До основних видів туристичної діяльності Карпатського біосферного заповідника відносяться: прогулки та екскурсії за розробленими екологічними маршрутами заповідника.

Для регулювання рекреаційної діяльності на заповідних територіях необхідно визначення рекреаційного навантаження. Рекреаційна місткість та рекреаційне навантаження території одині з найважливіших показників при плануванні рекреаційно-туристського діяльності.

За період з 2010 року по 2020 рік Карпатський біосферний заповідник в середньому відвідало 15 тис. туристів. Найбільшу кількість туристів зафіксовано в 2018 році, а саме - 20 тис. Найбільші показники туристів спостерігаються в місяці з травня по вересень. Тому для оцінки рекреаційного навантаження прийнято 2018 рік. Рекреаційне навантаження розраховується за формулою: [2]

$$P=K*T/S \quad (1)$$

де P - рекреаційне навантаження, люд.-год/га (люд.-день/га), K - кількість рекреантів, T - тривалість окремого виду відпочинку, год (дні), S - площа території рекреаційного впливу.

Найбільша кількість рекреантів спостерігається у липні та складає 3049 осіб. Результати розрахунків представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Рекреаційне навантаження на територію Карпатського біосферного заповідника за 2018 р., осіб/км²

Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень
86	138	158	139	97

Проаналізувавши результати рекреаційного навантаження на території КБЗ виявлено, що найбільша кількість навантаження спостерігається в липні і складає 158 осіб/км². Цей показник перевищує середні нормативи показника рекреаційного навантаження для гірської зони, але не перевищує максимальні. Середня норма рекреаційного навантаження для гірської зони 155 осіб/км², а максимальна – 200 осіб/км².

Рекреаційна пов'язана з рекреаційним навантаженням і залежить від норми навантаження, площі рекреаційної території, часом перебування рекреантів в її межах, тривалості сприятливого погодного періоду. Рекреаційна місткість - це загальна кількість осіб, які можуть одночасно перебувати на даній території, не завдаючи шкоди природному середовищу.

Рекреаційна місткість ландшафтних комплексів вимірюється за формулою: [2]

$$M=P_{\text{сер}} \cdot S, \quad (2)$$

де M - рекреаційна місткість ландшафтних комплексів, P_{сер} - середнє рекреаційне навантаження, S - площа рекреаційної території.

Рекреаційна місткість Карпатського біосферного заповідника складає 89 714 осіб/км². Враховуючи, що за 2018 рік заповідник відвідало близько 20 тис. туристів, що в 4 рази нижче рекреаційної місткості заповідника, то можна зробити висновки, що на територіях заповідника є всі предумови для розвитку екотуристичної діяльності. З цієї метою потрібно удосконалити рекламну діяльність, програми розважального характеру.

Список використаної літератури

1. Щорічні національні доповіді про стан довкілля Закарпаття та екологічні паспорти Закарпатської області.[Електронний ресурс]//Департамент екології та природних ресурсів Закарпатської ОДА. - URL : <http://ecozakarp.at.gov.ua/>
2. Кравців В.С., Гринів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П. Науково- методичні засади реформування рекреаційної сфери Наукове видання Львів: НАН України. ІРД НАН України. 1999. 78 с.